

POSTANOWIENIE

Dnia 11 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dawid Miąsik

w sprawie z odwołania K. Z.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
z udziałem P. Z.
o objęcie rolniczym ubezpieczeniem społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 11 kwietnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 10 stycznia 2023 r., sygn. akt III AUa 1679/20,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z 10 stycznia 2023 r., III AUa 1679/20 oddalił apelację K. Z. (odwołująca się) od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku z 18 sierpnia 2020 r., VII U 3862/19 oddalającego jej odwołanie od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (organ rentowy) z 29 lipca 2011 r. którą stwierdzono ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego, emerytalnego i rentowych K. Z. w okresie od 1 kwietnia 2005 r. do 9 lutego 2009 r.

Rozstrzygnięcie zapadło w wyniku poczynionych przez Sądy obu instancji ustaleń, z których wynikało, że odwołująca się, podlegała ubezpieczeniu

społecznemu rolników. W dniu 15 sierpnia 2002 r. rozpoczęła prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, z którego to tytułu nie podlegała ubezpieczeniom społecznym. Organ rentowy podniósł, że nie powiadomiła KRUS o rozpoczęciu pozarolniczej działalności gospodarczej oraz do dnia 14 lutego 2005 r. nie złożyła pozwanemu zaświadczenia organu podatkowego o wysokości podatku należnego za 2004 r. z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej.

Odwołująca się, na podstawie pierwotnego brzmienia wprowadzonego w 1997 r. art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników nie miała obowiązku powiadomienia KRUS o podjętej pozarolniczej działalności gospodarczej. Rolnik lub domownik mógł podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu wówczas, gdy złożył ZUS lub KRUS oświadczenie, że chce podlegać innemu ubezpieczeniu społecznemu z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej. Wprowadzony z dniem 2 maja 2004 r. art. 5a ust. 1 powołanej ustawy ustanowił obowiązek takiego powiadomienia dla osób rozpoczynających prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, a nie dla osób już je prowadzących. Jednakże z brzmienia (obowiązującego w okresie od 2 maja 2004 r. do 24 sierpnia 2005 r.) cytowanego przepisu art. 5a ust. 5 i 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników wynikało, że rolnik prowadzący jednocześnie pozarolniczą działalność gospodarczą miał obowiązek dostarczenia do dnia 14 lutego 2005 r. zaświadczenia z urzędu skarbowego o wysokości podatku należnego za 2004 rok z tytułu osiągniętych dochodów z działalności gospodarczej. Konsekwencją niezachowania powyższego terminu było ustanie ubezpieczenia społecznego rolników z końcem kwartału, w którym istniał obowiązek przedłożenia tego zaświadczenia. Termin 14 lutego 2005 r. to termin prawa materialnego. Jego niedotrzymanie skutkowało ustaniem ubezpieczenia społecznego rolników z mocy samego prawa z dniem 1 kwietnia 2005 r.

Sądy obu instancji ustaliły, że odwołująca się nie dostarczyła do dnia 14 lutego 2005 r. zaświadczenia z urzędu skarbowego o wysokości podatku należnego za 2004 r. z tytułu osiągniętych dochodów z działalności gospodarczej zatem, zaskarżona decyzja z 29 lipca 2011 r. Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddział w Gdańsku stwierdzająca ustanie ubezpieczenia

społecznego rolników K. Z. od dnia 1 kwietnia 2005 r. do dnia 9 lutego 2011 r. została uznana za zgodną z prawem.

W apelacji wyartykułowano, że odwołująca się nie została pouczona o obowiązku informowania organu rentowego o podjęciu pozarolniczej działalności gospodarczej i złożeniu zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości podatku należnego za 2004 rok z tytułu osiągniętych dochodów z działalności gospodarczej do dnia 14 lutego 2005 r. i powinny ją obowiązywać przepisy obowiązujące w dacie przystąpienia do ubezpieczenia.

Sąd Apelacyjny wskazał, że z akt rentowych wynikało, iż odwołująca się pismem z dnia 29 czerwca 2011 r. została poinformowana przez organ rentowy, że w związku z otrzymaną Decyzją Burmistrza Miasta R. powinna w terminie 14 dni od otrzymania pisma przedłożyć zaświadczenie Naczelnika Urzędu Skarbowego lub Burmistrza Miasta R. o ewentualnym zwieszeniu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, zaświadczenie z ZUS potwierdzające podleganie ubezpieczeniom społecznym oraz wszelką dokumentację poświadczającą prowadzenie bądź zawieszenie prowadzenia pozarolniczej działalności. Organ rentowy wskazał, że w przypadku braku wyjaśnienia powyższych kwestii dokona wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników od 1 kwietnia 2005 r. Pismo zostało skutecznie doręczone i odebrane w dniu 5 lipca 2011 r.

Odwołująca się przyznała, że nie złożyła w wyznaczonym terminie wymaganych dokumentów. W terminie ustalonym przepisami tj. do dnia 14 lutego 2005 r. nie złożyła również zaświadczenia o wysokości podatku należnego za rok 2004 z tytułu osiągniętych dochodów z działalności gospodarczej. W związku z powyższym organ rentowy wydał zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzję stwierdzającą ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego, macierzyńskiego i emerytalno-rentowego od dnia 1 kwietnia 2005 r. do dnia 9 lutego 2011 r. Powyższa decyzja została skutecznie doręczona i odebrana przez P.Z. w dniu 17 sierpnia 2011 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego odwołująca się została poinformowana przez organ rentowy w piśmie z dnia 29 czerwca 2011 r. o toczącym się postępowaniu weryfikującym okresy podlegania ubezpieczeniu rolniczemu w związku z ujawnionym faktem prowadzenia działalności gospodarczej i miała świadomość

obowiązku złożenia stosownych dokumentów i zaświadczeń, a mimo to nie zgłosiła nawet faktu rozpoczęcia prowadzenia działalności gospodarczej.

Sąd Apelacyjny uznał, że skoro odwołująca się nie dostarczyła wymaganego zaświadczenia słusznie organ rentowy stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników K. Z. od dnia 1 kwietnia 2005 r. do dnia 9 lutego 2011 r.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Apelacyjnego wniosła odwołująca się zaskarżając wyrok ten w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. Nr 50, poz. 291 ze zm.) w jego brzmieniu pierwotnym i następnie w brzmieniu nadanym ustawą nowelizacyjną z dnia 2 kwietnia 2004 r. (Dz.U. Nr 91, poz. 873), w szczególności zaś art. 5a ust. 5 i 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu obowiązującym od 2 maja 2004 r. do 24 sierpnia 2005 r. polegającym na wadliwym rozumieniu przez Sąd Apelacyjny (a wcześniej Sąd Okręgowy) obowiązków dostarczenia przez rolnika zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości podatku należnego za 2004 rok z tytułu osiągniętych dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej i konsekwencji niezachowania terminu dostarczenia tegoż zaświadczenia. Zdaniem skarżącej *„rozumowanie Sądów (wykładnia powyższych przepisów) pozostaje w sprzeczności z dotychczasową linią orzecniczą sądów, w tym Sądu Najwyższego, nie uwzględnia specyfiki przedmiotowej sprawy tj. sytuacji skarżącej, braku doręczenia jej decyzji z 2011 r. i jakichkolwiek pouczeń, co skutkowało przywróceniem przez Sąd terminu do wniesienia odwołania od tej decyzji po 8 latach”*.

Pełnomocnik skarżącej powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, sprowadzającego się do udzielenia odpowiedzi na pytanie, czy w stosunku do rolnika (małżonka rolnika), który podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników od dnia 12 maja 1999 r., a od dnia 15 sierpnia 2002 r. prowadzi dodatkowo pozarolniczą działalność gospodarczą, niedostarczenie w terminie do 15 lutego 2005 r. do KRUS zaświadczenia z Urzędu Skarbowego o wysokości podatku należnego za 2004 r. z tytułu osiągniętych dochodów z pozarolniczej działalności gospodarczej, stanowi bezwzględną przesłankę do wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników, bez względu na sytuację rolnika

(małżonka rolnika), polegającej na niewiedzy o zmianie obowiązków (wprowadzenie nowego obowiązku) związanych z prowadzeniem działalności pozarolniczej przez rolnika, wprowadzonych już po rozpoczęciu prowadzenia działalności gospodarczej w 2002 r., braku dowodu realizowania przez KRUS obowiązków nałożonych art. 62 ust. 1 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, tj. obowiązku informowania ubezpieczonych o istotnych dla niego zmianach.

Ponadto skarżąca podniosła, że w sprawie występuje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów. Skarżąca podniosła, że Sądy obu instancji uznały, wbrew przywołanym przez nią w skardze kasacyjnej orzeczeniom i poglądom, że „termin 14 lutego 2005 roku to termin prawa materialnego, jego niedotrzymanie skutkowało ustaniem ubezpieczenia społecznego rolników z mocy samego prawa z dniem 1 kwietnia 2005 roku”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje 3 potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi. Odwołująca się powołuje się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego oraz potrzebę wykładni przepisów.

Sformułowanie istotnego zagadnienia prawnego w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. powinno przybrać postać porównywalną z formułowaniem zagadnienia

prawnego budzącego poważne wątpliwości, o którym stanowi na przykład art. 390 § 1 k.p.c. Chodzi więc o przedstawienie wyraźnych wątpliwości co do określonego przepisu lub zespołu przepisów, albo szerzej i bardziej ogólnie - wątpliwości co do pewnego uregulowania prawnego. Z przedstawionego przez wnoszącego skargę istotnego zagadnienia prawnego musi jednak wynikać, jaki jest konkretny problem prawny, na czym polegają istotne wątpliwości (na przykład interpretacyjne). Sformułowane zagadnienie powinno zatem odwoływać się w sposób generalny i abstrakcyjny do treści przepisu, który nie podlega jednoznacznej wykładni, a którego wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy przyczyni się do rozwoju jurysprudencji i prawa pozytywnego (postanowienia Sądu Najwyższego: z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 147; z 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08, LEX nr 393883).

Odwołująca się nie spełniła powyższych wymagań. Bez wskazania konkretnych przepisów, powołała się na tę przesłankę przedsądu, by zapytać nie o abstrakcyjny problem ale odnoszący się wyłącznie do poczynionych w niniejszej sprawie ustaleń i ich oceny prawnej, dokonanej przez Sady pierwszej i drugiej instancji.

Także gdy idzie o potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości, to nie zostały przedstawione argumenty przekonujące o tym, że skarga powinna zostać przyjęta do rozpoznania przez Sąd Najwyższy. Nie sprecyzowano wykładni jakich przepisów domaga się skarżąca. Potrzeba wykładni przepisów prawnych występuje, jeżeli co do konkretnego przepisu prawnego brak jednolitej lub utrwalonej judykatury, zwłaszcza judykatury Sądu Najwyższego albo też przyjęta i dominująca wykładnia jest oczywiście błędna lub kontrowersyjna. Skarżący powinien bądź to wskazać argumentację przemawiającą za zmianą dotychczasowej wykładni, bądź też wykazać, że dany przepis prawny, chociaż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wyjaśnienia i powinien zostać zinterpretowany przez Sąd Najwyższy. Inaczej rzecz ujmując, potrzeba wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości lub wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) zachodzi wtedy, kiedy jego niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie bądź kiedy przepis ten nie doczekał się wykładni w kierunku

wskazywanym przez skarżącego (postawienia Sądu Najwyższego: z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, LEX nr 42436; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, LEX nr 57231).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należy, że skarga kasacyjna w zakresie wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania oraz jego uzasadnienia nie spełnia wymagań stawianych temu nadzwyczajnemu środkowi zaskarżenia. Sugerując potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie, skarżąca nie wskazała (nie wymieniła), jakich przepisów miałyby ona dotyczyć, nie nawiązała do treści tychże przepisów ani nie wyjaśniła, na czym polegają problemy w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych. Z kolei treść sformułowanego przez skarżącą istotnego zagadnienia prawnego sprawy również nie wskazuje jakich dokładnie przepisów to zagadnienie dotyczy. Tymczasem sformułowanie przedstawianych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej przesłanek powinno korespondować z przepisami wskazanymi w ramach podstaw kasacyjnych. Nie jest jednak rolą Sądu Najwyższego domyslanie się i poszukiwanie w innych elementach konstrukcyjnych skargi kasacyjnej uzupełniających informacji, które powinny wynikać z wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jego uzasadnienia. Na marginesie wymaga wyjaśnienia, że odnośnie do przepisów których naruszenie zostało podniesione w ramach podstaw kasacyjnych (art. 5a oraz art. 5a ust. 6 i 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w brzmieniu wskazanym przez skarżącą), a jak się wydawać może co do których interpretacji wątpliwości ma skarżąca, Sąd Najwyższy wypowiadał się już w swoim orzecznictwie.

Sąd Najwyższy przypomina, że istniała rozbieżność co do stanów faktycznych zaistniałych bezpośrednio po istotnej zmianie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników dokonanej w art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 91, poz. 873) w związku z przejściową regulacją art. 5 tej ustawy (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 22 stycznia 2008 r., I UK 238/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 76, z 4 kwietnia 2008 r., I UK 287/07, OSNP 2009 nr 13-14, poz. 182 oraz z 27 listopada 2012 r., I UK 269/12,

OSNP 2013 nr 19-20, poz. 240). Po latach obowiązywania nowych przepisów, w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 17 września 2015 r., III UZP 1/15 (OSNP 2016 nr 4, poz. 46) stwierdzono, że brak indywidualnego pouczenia ubezpieczonego przez organ rentowy o wynikającym z art. 5a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 1403) obowiązku złożenia w terminie zaświadczenia właściwego organu podatkowego o wysokości należnego podatku dochodowego od prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej nie powoduje uchylenia określonego w art. 5a ust. 5 tej ustawy skutku w postaci ustania ubezpieczenia społecznego rolników.

Ponadto należy przypomnieć dodatkowo argumentację oraz orzecznictwo przedstawione między innymi w wydanym przez Sąd Najwyższy w ostatnim okresie wyroku 9 lutego 2023 r., III USKP 37/22 (OSNP 2023, nr 12, poz. 137), w którego uzasadnieniu wyjaśniono, że rolnik, który rozpoczyna prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej, może pozostać w ubezpieczeniu rolniczym po wykazaniu spełnienia warunków określonych w art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Jednym z nich jest opłacanie podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej w wysokości nieprzekraczającej kwoty, o której mowa art. 5a ust. 1 pkt 5 ustawy, w wysokości ustalonej w obwieszczeniu ministra do spraw rozwoju wsi (art. 5a ust. 9 ustawy).

Rolnik (domownik) prowadzący pozarolniczą działalność gospodarczą i zamierzający nadal podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników powinien, zgodnie z ust. 5 tego artykułu w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z dnia 2 kwietnia 2004 r. oraz ust. 3 i 4 tego artykułu w redakcji wprowadzonej ustawą zmieniającą z dnia 1 lipca 2005 r., udokumentować kwotę należnego podatku dochodowego od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej za poprzedni rok podatkowy zaświadczeniem właściwego naczelnika urzędu skarbowego, złożonym w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego do dnia 31 maja każdego roku podatkowego. Termin do dokonania tej czynności jest terminem prawa materialnego, a jego niedochowanie implikuje ustanie rolniczego ubezpieczenia społecznego

(art. 5a ust. 6 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników). Na materialnoprawny charakter powyższego terminu, po upływie którego uprawnienie do podlegania rolniczemu ubezpieczeniu społecznemu osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą nie może być realizowane, wskazuje orzecznictwo Sądu Najwyższego. Czasowe ograniczenie ubiegania się przez obywateli o uprawnienie - podleganie preferencyjnemu systemowi rolniczego ubezpieczenia społecznego - nie jest przejawem dyskryminacyjnego wobec ubezpieczonych pozbawienia ich prawa do ubezpieczenia, ale zmierza do ustanowienia racjonalnego mechanizmu kontroli ustalonych w ustawie warunków umożliwiających rolnikowi pozostanie w tymże ubezpieczeniu, pomimo podjęcia innej działalności gospodarczej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z 18 lipca 2006 r., I UK 7/06, LEX nr 1421977; z 27 września 2006 r., I UK 75/06, OSNP 2007 nr 19-20, poz. 285; z 19 października 2006 r., III UK 91/06, OSNP 2007 nr 21-22, poz. 329; z 2 lutego 2012 r., III UK 51/11, OSNP 2013 nr 1-2, poz. 214).

Terminy prawa materialnego nie podlegają przywróceniu, chyba że ich przywrócenie zostanie przewidziane w przepisach prawa. Takim przepisem jest właśnie art. 5a ust. 7 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, który stanowi, że terminy określone w art. 5a ust. 1 pkt 1 i ust. 4 mogą zostać przywrócone na wniosek zainteresowanego rolnika, jeżeli udowodni, że niezachowanie terminu nastąpiło wskutek zdarzeń losowych. To, że wyłączną przesłanką przywrócenia terminu jest zdarzenie losowe, nie nawiązuje więc w żaden sposób do przesłanek subiektywnych właściwych dla oceny przywrócenia terminów procesowych (por. art. 168 § 1 k.p.c.), ani do innych regulacji przywracania terminów prawa materialnego (np. art. 265 k.p., por. uchwałę Sądu Najwyższego z 14 marca 1986 r., III PZP 8/86, OSNC 1986 Nr 12, poz. 194; wyrok Sądu Najwyższego z 21 października 2004 r., I PK 646/03, LEX nr 2699824).

W niniejszej sprawie Sąd Apelacyjny uznał, że nie zachodziły w sprawie okoliczności szczególne, które nakazywałyby odstępianie od przyjętej wykładni językowej i wyraźnego brzmienia art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników.

Mając powyższe stanowisko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[SOP]

[ał]